

Vojni sudovi još legalno rade

Mart 2004.
Dr Jovan Lj. Buturović, advokat

Ključne reči: vojska, reforma, sud, kontrola, vojni sudovi, srbija, zakon
Citiranje: Buturović, J. 2004. *Vojni sudovi još legalno rade*. [e-book] Beograd: Centar za civilno-vojne odnose.

U poslednje vreme raširene su diskusije o tome da li su vojni pravosudni organi ukinuti ili ne i da li oni rade legalno ili ilegalno. Mišljenja su podeljena. I oni koji smatraju da su vojni pravosudni organi ukinuti i da rade ilegalno i oni koji zastupaju suprotna stanovišta pozivaju se na iste odredbe Ustavne povelje Državne zajednice Srbije i Crne Gore i Zakona o sprovođenju Ustavne povelje. Pri tome, pristalice prvog shvatanja polaze od pogrešne premise da navedene odredbe ovih pravnih akata proizvode trenutno dejstvo, zanemarujući da treba doneti još neke zakonske akte, kojima bi se precizirao datum prestanka rada vojnih pravosudnih organa i istovremeno odredilo ko će preuzeti njihove poslove. A to nije tako jednostavno kako na prvi pogled izgleda.

Prvo, da analiziramo odredbe Ustavne povelje i zakona o njenom sprovođenju, koje se odnose na vojne pravosudne organe. U članu 66. Ustavne povelje propisano je da se "nadležnost vojnih sudova, tužilaštvo i pravobranilaštva prenosi na organe država članica, u skladu sa zakonom". Time je načelno rešeno da se vojni sudovi, vojna tužilaštva i vojna pravobranilaštva ukidaju, ali "u skladu sa zakonom". To znači da se to može realizovati tek kad bude donet taj zakon (ili više zakona), kojim će prenošenje nadležnosti biti potpuno regulisano. Odredbom člana 24. stav 1. Zakona o sprovođenju Ustavne povelje je propisano da "vojni pravosudni organi nastavljaju rad do donošenja zakona iz člana 66. Ustavne povelje". U stavu 2. istog člana propisano je da "zakon iz stava 1. ovog člana donosi se u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu Ustavne povelje". Dakle, propisano je da vojni pravosudni organi nastavljaju da rade do donošenja zakona, kojim će biti propisano prenošenje njihovih poslova na civilne pravosudne organe država članica. Bez tog zakona to nije moguće. Taj zakon je trebalo doneti do 4. avgusta 2003. godine, a on nije donet ni do danas, a sasvim je neizvesno kada će biti donet. Pošto zakon nije donet, "vojni pravosudni organi nastavljaju da rade". Ne mogu oni prestati sa radom na osnovu zakona koji nije donet, samo na osnovu zakonske obaveze zakonodavca da donese zakon u roku od šest meseci od stupanja na snagu Ustavne povelje, koju zakonodavac nije poštovao. Nepostojeći, odnosno zakon koji nije donet (a postoji obaveza njegovog donošenja), ne može proizvoditi pravno dejstvo. A dok se taj zakon ne donose, važe dosadašnji zakoni – Zakon o vojnim sudovima iz 1995. godine i Zakon o vojnom tužilaštvu iz 1995. godine. Prema tome, vojni sudovi i vojna tužilaštva nisu ukinuti, oni su legalni organi, legalno rade, sve dok se ne donese zakon koji će regulisati ko će preuzeti njihove poslove i od kada.

Kada je donošena Ustavna povelja i Zakon o njenom sprovođenju uopšte se nije vodilo računa o tome koji civilni sudovi i uopšte civilno pravosuđe treba da preuzmu poslove vojnih sudova, odnosno vojno pravosudnih organa i da li su oni stručno osposobljeni da to učine, pogotovu u tako kratkom roku kako je to propisano u članu 24. stav 2. Zakona o sprovođenju Ustavne povelje. Izgleda da je nekome bilo najvažnije da se preuzme zgrada vojno-pravosudnih organa u Ustaničkoj ulici u Beogradu i tamo smeste specijalni sudovi i specijalna tužilaštva. Jer, tek u oktobru 2003. godine, kad je već bio istekao rok za donošenje navedenog zakona, sastali su se predstavnici Ministarstva pravde Srbije, Vrhovnog suda Srbije i Republičkog tužilaštva sa predstavnicima Ministarstva odbrane i vojnog

pravosuđa i kada su ovi poslednji izneli podatke o predmetima koji su u toku pred vojnim pravosudnim organima (više od 2.500 predmeta u upravnim sporovima pred Vrhovnim vojnim sudom, uz godišnji priliv od preko 2.000 predmeta, više hiljada nerešenih krivičnih predmeta u raznim fazama postupka od krivične prijave do žalbenog postupka) predstavnici Ministarstva pravde Srbije i civilnog pravosuđa su jednostavno rekli da oni to ne mogu da preuzmu. Za preuzimanje predmeta od vojnih pravosudnih organa i prestanak njihovog rada potrebno je doneti zakon na nivou Državne zajednice i zakone na nivou članica, s tim što ti zakoni moraju biti usklađeni. Njima treba regulisati koje će krivične predmete, u kojima je krivični postupak započet, dovršiti vojni sudovi, a koje će i u kojoj fazi postupka preuzeti civilni sudovi i mnoga druga pitanja, jer ne sme biti zastoja u radu na predmetima iz dosadašnje nadležnosti vojnih sudova.

Poseban problem, koji treba regulisati zakonima članica Državne zajednice, jesu tzv. vojna krivična dela. Tim zakonima treba regulisati koji će sudovi suditi za ta dela. Pri tome treba imati u vidu da za ta dela ne mogu suditi svi sudovi, već zakonima treba odrediti nekoliko okružnih sudova, pri kojima treba ustanoviti tzv. vojna veća (kao što je to učinjeno na primer u Nemačkoj i nekim drugim zemljama koje su ukinule vojne sudove) kao i pri apelacionim sudovima. Sudije civilnih sudova nisu nikad sudile za tzv. vojna krivična dela i nisu za to stručno osposobljeni, jer je potrebno poznavanje organizacije oružanih snaga, sistem komandovanja i odlučivanja, unutrašnje odnose u njima i mnogobrojne vojne propise. U Nemačkoj na primer, sudije za tzv. vojna veća posebno se obučavaju i pripremaju za suđenje za vojna krivična dela. Tim putem moralo bi se i kod nas ići, a za početak vojna veća bi trebalo popuniti sudijama iz vojnih sudova.

Proces prenošenja nadležnosti sa civilnih na vojne sudove je veoma kompleksan i zahteva duže vreme, ne manje od godinu dana, od kad budu doneti potrebni zakoni na nivou Državne zajednice i njenih članica. Ogroman je broj (više hiljada) krivičnih predmeta vojnih obveznika za izbegavanje vojne službe, a jedini pravno regularan način da se to reši jeste da se donese zakon o njihovoj amnestiji, jer je nemoguće, a i glupo je suditi tolikom broju, ali nema ko da donese zakon o amnestiji. Veliki je broj nedovršenih predmeta iz ratnog perioda, a u nekoliko slučajeva već su izrečene smrtne kazne, o kojim je trebalo da odluči Savezni sud, a njega više nema, dok novi sud Državne zajednice nije ni formiran, a on nema nadležnosti u krivičnim stvarima (lica koja su osuđena na smrtnu kaznu od strane vojnih sudova otišla su u razmenu 1992. godine po principu "svi za sve" između SRJ i Hrvatske). Državna zajednica Srbije i Crne Gore je oročena na tri godine i neizvesno je da li će opstati. Vojska SCG je tek počela da se reformiše i neizvesno je da li će postojati jedna ili dve vojske, ne zna se ni kolika će ona biti – s obzirom na buduću profesionalizaciju vojske, političke prilike nisu stabilne, mnoge državne institucije jedva da postoje. U tim prilikama nije bilo ni mudro posezati za tako radikalnim rešenjima koja ne mogu biti trajna, kao što je ukidanje vojnih pravosudnih organa, pogotovu što nije pripremljen teren za preuzimanje njihovih poslova. Razlozi da vojni sudovi nisu nezavisni u našim uslovima nisu suviše jaki, jer nisu nezavisni ni civilni sudovi. Dakle, nije problem da li će vojni sudovi postojati, već kako ih učiniti nezavisnim. Većina evropskih zemalja ima vojne sudove i to ne predstavlja nikakav problem.

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Gundulićev venac 48, 11000 Beograd

Tel: 011 | 3287 226; 011 | 3287 334

Email: office@ccmr-bg.org

www.ccmr-bg.org | www.bezbednost.org